עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' א סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כ :

יב ב מיי' פ"י מהל' שכירות הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' שו סעיף ד :

[ב] טוא"ח סימן קפ :

יג ג מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' יא סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכט סעיף א :

יד ד מיי' שם פי"ז הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף א :

טו ה מיי' שם פי"ח הלכה יד :

טז ו מיי' שם הל' יג וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רכט סעיף ג :

◆

גמרא

נותן לו דמי זרע. אמרו לו הרבה לוקחין אותו לדברים אחרים: מאן תנאי אילימא רבי יוסי ואמרו לו' תרווייהו בתר רובא אזלי מר אזיל בתר רובא דאינשי ומר אזיל בתר רובא דזריעה, אלא אי תנא קמא ור' יוסי אי ת"ק ואמרו לו/ ת"ר מהו נותן לו? דמי זרע ולא הוצאה ויש אומרים אף הוצאה מאן יש אומרים: אמר רב חסדא רשב"ג היא, הי רבן שמעון בן גמליאל אילימא רשב"ג דמתני' דתנן המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן א)(הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן) אימא סיפא רשב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן ת"ק נמי הכי קאמר: זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותן הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן אלא לאו הוצאה איכא בינייהו מר סבר דמי זרע ומ"ס אף הוצאה, ממאי דלמא איפכא? הא לא קשיא כל תנא בתרא לטפויי מילתא קא אתי דלמא כולה רשב"ג היא וחסורי מחסרא והכי קתני המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן ב) (הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן) דברי רשב"ג שרשב"ג אומר (זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותן הא) זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן ג) אלא הא רבן שמעון בן גמליאל דתניא ד) המוליך חטין לטחון ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן, קמח לנחתום ואפאו פת ניפולין, בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר רשב"ג אומר נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו וכן ה) היה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ג] מנהג גדול היה בירושלים המוסר סעודה לחברו וקלקלה נותן לו דמי בשתו ודמי בושת אורחיו עוד מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה על גבי הפתח כל זמן שמפה פרוסה אורחין נכנסין, נסתלקה המפה אין האורחין נכנסין:

מתני' המוכר פירות לחבירו הרי זה מקבל עליו רובע טנופת לסאה, תאנים מקבל עליו עשר מתולעות למאה, מרתף של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה, הקנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסות למאה: **גמ'** תאני רב קטינא רובע קטנית לסאה עפרורית לא ו) והאמר רבה בר חייא קטוספאה משמיה דרבה בורר צרור מגרנו של חברו

נותן

תוספות

מאן יש אומרים רשב"ג. אע"ג דקיימא לן דיש אומרים היינו ר' נתן כדאמר בסוף הוריות (דף יג:) דאסיקו ליה לר' נתן יש אומרים הכא קבלה היתה בידן דהאי יש אומרים רשב"ג וכן בפרק חזקת הבתים (לעיל דף נו:) גבי ניר דקאמר מאן יש אומרים רבי אחא ובפרק קמא (שם דף טו: ושם) פליגי יש אומרים ור' נתן גבי אוב :

חייב מפני שהוא כנושא שכר. בהגוזל קמא (ב"ק דף צט: ושם) מגיה וקאמר אימא מפני שהוא נושא שכר דפריך מינה לר' יוחנן דאמר התם טבח אומן שקלקל פטור כיון דעביד בחנם ואם תאמר ומעיקרא דס"ד דמיירי הך ברייתא בחנם למה היה לו להיות כנושא שכר ויש לומר משום דמרבינן (ג) מפצע תחת פצע לחייב אדם המזיק על אונס כרצון אע"ג דלאו בכל אונס חייב כדאמר בהמניח (שם דף כז: ושם) דבאפלה ובקרן זוית פטור משום דאונס הוא ואמר נמי (ד) ז) טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול וגבי בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון תנן בהמניח (שם דף לב. ושם) דאם עמד פטור ובירושלמי נמי מוקי הא ח) דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן כשקדמו כלים אבל קדם הוא וישן ואח"כ העמידו כלים הללו ושברן פטור וטבח אומן נמי שקלקל קאמר ר' יוחנן שפטור מ"מ אונס שקרוב לפשיעה כעין אבידה חשיב ליה בהשואל (ב"מ דף צג:) קרוב לפשיעה ואדם המזיק חייב והוה ס"ד טבח אומן שקלקל הוי כעין אבידה וחייב כמו נושא שכר ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר אבל בחנם פטור והוי כעין גניבה שקרובה לאונס ופטור בה אדם המזיק דאע"ג דשומר שכר חייב והכי נמי אמר בפרק השוכר את האומנין (שם דף פב: ושם) דתנן המעביר חבית ממקום למקום ונתקל ושברה שומר חנם ישבע ונושא שכר ישלם אלמא אע"ג דבשכר חייב בחנם פטור אע"ג דהוי אדם המזיק והיינו משום דבאונס שהוא כעין גניבה פטור :

נותן

רשב"ם

נותן לו דמי זרע. שרוב פשתן שבעולם נזרע: **אמרו לו.** אינו חייב באחריותו שהרבה בני אדם לוקחין לדברים אחרים לאכול ולרפואה וכנגד אדם אחד שקנה י' סאין לזריעה יש מאה בני אדם שקונין מיהת סאה אחת לאכול ולרפואה ואתו רבנן לוקחין אזלינן ורבי יוסי בתר רובא דזריעה אזיל שהיחיד הקונה לזריעה קונה יותר ממאה הקונין לאכול ולרפואה ומיהו ת"ק דר' יוסי היינו טעמיה דודאי בתר רובא דזריעה הוה לן למיזל כר' יוסי ולחייבו אלא שאין הולכין בממון אחר הרוב דאי לא תימא הכי אלא אזיל נמי בתר רובא דאינשי אם כן מאי איכא בין תנא קמא לאמרו לו: **אילימא ר' יוסי ואמרו לו.** דר' יוסי מחייב כרב דאזיל בתר רובא ואמרו לו פטרי כשמואל דלא חייש לרובא: **הא תרווייהו בתר רובא אזלי.** דאפילו תנא דאמרו לו סבירא ליה כרב והאי דפטר היינו טעמא דאזיל בתר רובא דאינשי כדמפרש טעמא הרבה לוקחין אותו כו': ה"ג אלא אי תנא קמא ור' יוסי אי ת"ק ואמרו לו: מהו נותן לו. המוכר זרעוני גינה שאין נאכלין דאמרינן חייב באחריותן מה ישלם מוכר ללוקח: **דמי זרע.** ולא דמי יציאה דגרמא בעלמא הוא ופטור: **אף הוצאה.** יציאת חרישה ושכר פועלים ונראה בעיני דקנסא הוא: **ומ"ס אף הוצאה.** והכי קתני רשב"ג אומר זרעוני גינה שאין נאכלין חייב בכל אחריותן אפילו יציאה: **דלמא איפכא.** דרשב"ג לא מחייב אלא דמי זרע ומנלן דהא רשב"ג היא אימא רבנן היא ותנא קמא דברייתא היינו רשב"ג: **הא לא קשיא.** אם אין קושיא אחרת זו אינה קושיא וכל היכא דאיכא פירכא אחריתי קאמר גמרא הא לא קשיא: **וחסורי מחסרא כו'.** אין זה תירוץ דחוק (א) כו' דטוב לנו לחסרה מעט כדרך משנה שמדברת בקוצר ולא נימא יציאה איכא בינייהו דהא לא משמע ממתניתין מידי אלא על ידי דוחק דמשמע דרשב"ג היינו ת"ק והלכך טוב לפרש דכולה רבן שמעון היא כדמשמע מתני' דרשב"ג היינו ת"ק ונראה בעיני דה"ג ודלמא כולה רשב"ג היא והכי קאמר המוכר פירות לחבירו ולא צמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן שרשב"ג אומר זרעוני גינה שאין נאכלין חייב באחריותן הא נאכלין אין חייב באחריותן אלא הא ר' שמעון בן גמליאל דתניא כו': **לתתן.** במים: **מורסן.** היא הקליפה העליונה שמוליאין מחטין הכתושין במכתשת: **סובין.** כשטוחנין גסין ולא הדק נשאר בנפה והוא סובין: **ניפולין.** שנופל פתיתין: **מפני שהוא כנושא שכר.** בהגוזל קמא מתרצינן אימא מפני שהוא נושא שכר אבל בחנם פטור אם אומן הוא כדאמרינן התם זיל אייתי ראיה דמומחית לתרנגולי ואיפטרך וכן הלכה דאומן: בשכר חייב, בחנם פטור, כדאמר רבי יוחנן התם: **דמי בשתו.** שזימן אורחים ואין לו מה יאכילם וכל שכן יציאה דחסריה ממונא ומיהו לית הלכתא אלא כרבנן דפטרי מבשת דגרמא הוא והא ליכא למימר דמדהשתא נוקי מתניתין דביציאה פליגי כי היכי דמיפלגי בהך ברייתא וליהוי הלכה כרשב"ג במשנתנו הא לא אמרינן דרבי שסתם המשנה לא בעי לאוקומי מתניתין כרשב"ג ביציאה דלא ס"ל כרשב"ג אלא כולה מתניתין רבן שמעון בן גמליאל היא כדאמר לעיל וביציאה לא איירי מידי (ב) וכן נראה בעיני דמהיכא תיתי דביציאה פליגי במתניתין וניהוי הלכה ביציאה כיש אומרים, מאחר דאיכא לאוקומי כולה כרשב"ג ולא איירי ביציאה כלל: **אורחין נכנסין.** ותקנה טובה היא לקבלת אורחין שידעו כי שם יאכלו וילכו שם לאכול:

מתני' שמוכר פירות. תבואה: **הרי זה.** הלוקח: **מקבל עליו רובע.** הקב של טנופת לכל סאה, דסתם תבואה דרכה להיות בה רובע טנופת אבל יותר מרובע לא כדמפרש טעמא בגמרא אי משום דינא אי משום קנסא: **מתולעות.** דאורחייהו בהכי והוא הדין אחת לעשר: **מרתף של יין.** ויש בו חביות הרבה: **קוססות.** יין רע כלומר עשר חביות של יין רע דסתם מאה חביות אורחייהו בעשר קוססות ומחיל איניש ובגמרא מוקי לה כדאמר ליה "מרתף זה של יין אני מוכר לך": קוססות נראה לי כמו פריה יקוסס ויבש דיחזקאל (יז): **קנקנים.** כדים: **בשרון.** באותו המלכות: **פיטסות.** כדים רעים ובגמרא מפרש לה: **גמ' תני רב קטינא.** הא רובע טנופת דמתניתין לאו בעפרורית מיירי דעפרורית רובע לא מחיל איניש אלא רובע קטנית לסאה של תבואה: **ועפרורית לא.** בתמיה: **צרור.** היינו עפרורית:

נותן

רבינו גרשום

נותן לו דמי זרע. משום דרובו לזריעה קא בעי לה ואזלינן בתר רובא: אמרו לו. חכמים אחריני נינהו ולא ת"ק: הרבה לוקחין אותו לדברים אחרים. לאכילה ולרפואה ולא לזריעה · ואמאי חייב באחריות : מר אזיל בתר רובא דאינשי. אמרו לו חכמים אזלי בתר רובא דאינשי דלאו לזריעה קא בעו להו דלאו כולהו בני שדות נינהו ומשום הכי סברי דאינו חייב באחריותה. ור' יוסי אזל בתר רובא דזריעה ורובא של זרע פשתן לזריעה עומד דבין י' כורים של זריעה א) לית בהו חדא דלאכילה משום הכי חייב באחריותו ונותן לו דמים של זריעה. אלא הני תנאי דאמרינן אי תנא קמא ור' יוסי דת"ק סבירא ליה אע"פ שורע פשתן רובא לזריעה קיימי ומיעוט לאכילה אזלינן בתר מיעוט ור' יוסי ס"ל דבתר הרוב אזלינן ומשום הכי נותן לו דמי זרע: אי תנא קמא ואמרו ליה. דת"ק אזיל בתר מיעוט ואמרו ליה אזלי בתר רובא דאינשי והיינו פלוגתא דתנאי ורב סבירא ליה אי כר' יוסי אי כאמרו לו: ת"ר מכר לו זרעוני גינה שאין נאכלין ולא צמחו מהו. כלומר כמה נותן לו המוכר ללוקח: ויש אומרים אף היציאה. שאם הוציא לתקן הזרע כולו חייב ליתן לו : מר סבר. ת"ק: דמי זרע קא יהיב ליה לחוד . ורבן שמעון סבר אף היציאה: ממאי. מצית למימר דרבן שמעון דמתני' היא. דלמא איפכא דת"ק סבירא ליה היציאה ורבן שמעון לא ס"ל אלא דמי זרע בלבד ואכתי הא דתני לעיל ויש אומרים אף היציאה לאו רבן שמעון היא : לעולם ר' שמעון היא דמתני'. ודקא קשיא לך ב) הא לא קשיא דכל תנא בתרא לטפויי מלתא קאתי ומטפי אהיציאה: ודלמא לעולם לאו רבן שמעון דמתני' היא משום דטולי מתני' רבן שמעון היא וכו' ג) חייב באחריות וזרעוני גינה נותן לו דמי זרע ולא הוצאה . ואכתי יש אומרים דלעיל הי רשב"ג היא : ולא לתתן . כעין שמלתתין אותן שהקליפה שעל החיטין קולפין ומן הגרעינין נופה בלא הקליפה עושה ממנו סולת: סובין. זהו אותו קליפה שמקלפת מעל החטין: מורסן. זהו מורסן הדקה: פת ניפולין. שנופל מאליו ומתמקמק [illegible] שכר. כדמפרשינן בב"ק(דף לט) שהוא נושא שכר עצמו: רשב"ג אומר נותן לו דמי בשתו. שעשה לו בושת שהיה סבור לאכול ועלתה בידו שלא אכל. ודמי בושת אורחיו. שלא היה להן מזומן לאכול . וכי הכא דנותן לו דמים ודמי בשתו נמי הכי סבירא ליה להיכא דזבין ליה זרעוני גינה שאין נאכלין ולא צמחו דיהיב ליה הדמים של זרע ודמי היציאתו : כל זמן שהמפה פרוסה. על גבי הפתח: אורחין נכנסין. שכך היה סימן זה מסור להן שרצון בעל הבית שיכנסו אורחין . אבל לא היתה מפה פרוסה אין אורחין נכנסין לפי שלא היה רצון בעל הבית שיכנסו יותר : פיס' הרי זה מקבל. הלוקח: רובע טנופת לסאה. שבסאה דרכו שית[illegible] ולא ערבו המוכר אבל יותר עירבו המוכר ואינו מקבל : עשר מתולעות למאה. כלומר תאנים מתולעים : תני רב קטינא המוכר פירות לחבירו מקבל עליו רובע קטנית שמתאסף בפירות אבל עפ[illegible]

עפרורית

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז : ב) רש"ל מ"ז : ג) הא זרע פשתן אינו חייב באחריותן רש"ל: ד) ב"ק צט: [תוספ' דב"ק פ"י]: ה) תוספתא דברכות פ"ד] : ו) ביצה לח: ע"ש : ז) [כתובות לד:] : ח) [ב"ק כו.] :

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וחסורי וכו' דחוק דטוב כצ"ל והיבא כו' נמחק : (ב) ד"ה דמי בשתו וכו' לא איירי מידי דמהיכא תיתי וכו' ביציאה כלל כן נראה בעיני הס"ד : (ג) תוס' ד"ה חייב וכו' משום דמרבינן. נ"ב ס"פ כיצד הרגל דף כ"ו : (ד) בא"ד ואמר נמי. נ"ב הגוזל בתרא דף קי"ב :

א) נראה דצ"ל דלית בהו אלא חדא דלאכילה וכו' . ב) צ"ל ודקא קשיא לך דלמא איפכא הא לא קשיא וכו' . ג) זרעוני גינה שאינן נאכלין חייבין באחריותן ונותן לו דמי זרע וכו' .

גורס
מח' תנאים
(ת"ק וי"א אומרים)
של מי שמכר
זרעוני גינה
שאינן נאכלין
ולא צמחו
אם המוכר
צריך לבנות
הלוקח גם על
הוצאותיו
מקנה

נסיונות
[illegible] איפה
[illegible]
י"א אומרים
מחייב נמי
על הוצאות
[illegible]
הלוקח

גורס
[illegible]
לוקח מקבל
[illegible]
מקנה
קושיות על
ר' קטינא